

В. А. Каменюкова
Навук. кір. **А. В. Брадзіхіна**,
канд. філал. навук, дацэнт

ФЕНОМЕН ДВАЙНІЦТВА Ў ФРЭСКАХ БАРЫСА ПЯТРОВІЧА

Двайніцтва – літаратурны феномен, заснаваны на бінарнай пазіцыі светаадчування персанажа. У нізцы “Фрэскі” Барыс Пятровіч нярэдка адлюстроўвае працэс парушэння арганічнага суіснавання антаганічных пачаткаў – матэрыяльнага і духоўнага – праз цэлы комплекс прыёмаў: унутраны голас, поўнае раз’яднанне цела і душы, падваенне свядомасці, матэрыялізацыю часткі свядомасці ў форме адбітку на паверхні вады, ценю, фізічна не акрэсленага асобнага існавання. Так, адным з дваінікоў героя выступае персаніфікаваная адзінота (фрэска “Адзінота”). Герой прагне сустрэчы, якая б паяднала іх зноў, але не ўз’яднанне становіцца вынікам сутыкнення, а пасяленне таго, што жыло за акном, у героі. І Саша вымушаны шукаць выратаванне ад свайго дваініка ў іншым чалавеку.

Цікавым з’яўляецца ўвасабленне ў якасці дваініка частак цела, у прыватнасці ног. “Толькі пад раніцу вярнуліся мае ногі” [1, с. 65] (фрэска “Ногі”). Такі ж прыём мы сустракаем у аповесці М. Гогаля “Нос”. Але ў “Фрэсках” разлучэнне духоўнага і матэрыяльнага пачаткаў часам прасякнута пачуццём адчаю.

Феномен дваініцтва ў Барыса Пятровіча рэалізуецца і шляхам матэрыялізацыі свядомасці чалавека ў вобразе ценю. Так, у фрэсцы “***дома” герой, седзячы ў менскай кватэры, назірае за падарожжам свайго ценю на Радзіму. Матыў падваення тут выконвае нязвычайную функцыю: гэта жаданы спосаб вызвалення ад абрыдлай рэчаіснасці.

Цела ў пісьменніка з’яўляецца змясцілішчам дылем чалавечай свядомасці. Перад яго героямі часта паўстае праблема выбару – механізму, які запуская працэс раздваення. Да прыкладу, фрэска “Кватэру памянць” ужо на намінацыйным узроўні акрэслівае згаданую праблему. Прычыны здзяйснення героем страшнага забойства сваёй дачкі і яе маці не агаворваюцца, але чытач усведамляе, што падбухторшчык хаваецца ў свядомасці злачынцы, набываючы самастойнасць дваініка. Аднак пазбаўленне ад яго – гэта знішчэнне самога сябе (фрэска “Сябе ўбачыць”).

Такім чынам, Барыс Пятровіч паказвае натуральнасць палярнасці чалавечага светаўспрымання. Незалежна ад ступені і спосабу выражэння ў творы матыву дваініцтва прэзаік спрабуе вырашыць экзистэнцыйную праблему процістаяння паміж душой і целам чалавека.

Літаратура

1 Пятровіч, Барыс. Жыць не страшна : фрэскі / Барыс Пятровіч. – Мінск : Медисонт, 2008. – 256 с.

К. М. Клімянкова
Навук. кір. **А. А. Станкевіч**,
д-р філал. навук, праф.

КАЛАМБУР ЯК СРОДАК ВЫРАЖЭННЯ ІНШАСКАЗАННЯ Ў ПРЫКАЗКАХ І ПРЫМАЎКАХ

Каламбур – “дасціпнае выказванне, троп, заснаваны на сутыкненні ў слове або словазлучэнні прамога і пераноснага значэнняў або на супадзенні гучання слоў з рознымі значэннямі” [1, с. 120].

Прыказкі могуць станавіцца камічнымі ў працэсе зносін з чалавекам. Напрыклад, прыказка “*Казаў бог, каб і ты памог*” [2, с. 344] утварылася дзякуючы выразу “Памагай бог!”. Прыказка “*Ласка – не каляска, сеўшы не паедзеш*” [3, с. 9] гаворыцца як рэакцыя на слова “калі ласка” ў выказванні суразмоўніка.

Шмат прыказак, у якіх абыгрываюцца іх кампаненты, грунтуюцца на мнагазначнасці слоў, пры дапамозе якіх яны і былі ўтвораны: “*На гэта лета добра і гэта*” [2, с. 69] (немагчыма адначасова займацца двума справамі); “*Вялікага сабакі вялікі брэх*” [3, с. 340] (кажуць у адказ на чые-небудзь пагрозы, лаянку); “*Рукі набрудзіш – вадой адмыеш, душу забрудзіш – і мыла не паможэ*” [4, с. 339] (ад ганебных учынкаў, амаральных паводзін не ачысцішся).

Некаторыя словы ў прыказках абыгрываюцца за кошт свайго гучання: “*Без мяне мяне жанілі*” [3, с. 36] (без ведама ці згоды каго-небудзь рашылі за яго ці зрабілі што-небудзь ад яго імя). Тут каламбур ствараецца праз гучанне слова *мяне*, бо першае *мяне* – гэта форма роднага склону, другое – вінавальнага.

Такім чынам, каламбур у прыказках і прымаўках сустракаецца даволі часта. Ён дапамагае ім быць неаднабаковымі, сумяшчаць у сабе пэўны прыхаваны сэнс, які кожны можа трактаваць, зыходзячы з сваіх меркаванняў і ўяўленняў пра свет. Гэты прыём робіць мову больш займальнай і цікавай.

Літаратура

- 1 Станкевіч, А. А. Рыторыка : вучэб. дапам. / А. А. Станкевіч. – Мінск : РІВШ, 2010. – 315 с.
- 2 Янкоўскі, Ф. М. Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы / Ф. М. Янкоўскі. – 3-е выд., дапрац., дап. – Мінск : Навука і тэхніка, 1992. – 491 с.
- 3 Прыказкі і прымаўкі: у 2-х кн. Кн. 2. / рэд. А. С. Фядосік. – Мінск : “Навука і тэхніка”, 1976. – 616 с.
- 4 Лепешаў, І. Я. Слоўнік беларускіх прыказак / І. Я. Лепешаў, М. А. Якалцэвіч. – Мінск : Бел. навука, 2002. – 511 с.

М. В. Михалевич

Науч. рук. **В. И. Коваль,**
д-р филол. наук, проф.

КОНЦЕПТ «ЖЕНСКОЕ СЧАСТЬЕ» (по данным интернет-источников)

Слово *счастье* обозначает определённое морально-этическое состояние, обладающее широким смысловым объёмом. Среди «специализированных» пониманий счастья особое место занимает концепт «женское счастье».

Под термином *концепт* мы вслед за Д. С. Лихачевым понимаем «мысленное образование, которое замещает нам в процессе мысли неопределённое множество предметов одного и того же рода».

Обращение к различным интернет-источникам (в том числе – и к Национальному корпусу русского языка) позволяет выявить особенности вербализации названного концепта. Прежде всего, обнаруживаем большое количество контекстов, в которых словосочетание *женское счастье* выступает в роли объекта, на который направлены действия, выраженные, например, глаголами *познать* и *искать*: *Ирина возвращалась домой и думала о том, что её мать, к сожалению, не познала женского счастья* (В. Токарева Виктория. Своя правда); *Она ищет женское счастье, а находит то швабру, то гирю, то чемодан* (Е. Губайдуллина. Крокодилы и женское счастье).